

Предложения за допълнения и промени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Българска академия на науките

Това са примерни текстове - **добавките** са маркирани в **синьо**, **предложените да отпаднат** - **в червено**, **мотивировките за тях** - **в зелено**.

Чл. 1 (5) НС на СНЗ приема изисквания, условия, правила и решения, в които определя:

Нова т. 7: Създава и поддържа публичен регистър на учените от СНЗ, изпълняващи минималните изисквания на БАН за съответната област на висшето образование или професионално направление, както и допълнителните изисквания в т. 2.

Мотивировка: Предлаганата добавка е съществено условие за прозрачност на кадровата политика на ръководствата на академичните институти. Вариант от нея е предложен и като нова точка 15 към чл. 40 (1) на Устава на БАН.

Чл 5. (1) (Изм. – 29.10.2018 г.) Процедурите по защита на дисертационен труд за образователната и научна степен „доктор” за трите форми на обучение (редовна, задочна и самостоятелна) и на дисертационен труд за научна степен „доктор на науките” започват с предварителна защита на проект на труда пред семинар на първично звено.

(2) На заседанието по ал. 1 присъстват поне 5 хабилитирани лица при процедура за „доктор” и поне 7 – при процедура за „доктор на науките”, специалисти в областта на дисертацията и/или в свързана с нея област, от които поне 3, съответно 4, са професори или доктори на науките. При липса на необходимия брой хабилитирани лица в първичното научно звено, **или в близко по тематика по-голямо структурно звено в СНЗ**, семинарът се разширява със заповед на Директора с външни хабилитирани лица, специалисти в областта на процедурата, предложени от първичното научно звено.

Мотивировка. Поради намаляването на учените в БАН, а оттам и на хабилитирания състав, настоящият минимален изискуем брой рядко може да бъде осигурен от повечето първични звена в институтите. В такива случаи е естествено разширяването до по-голямо структурно звено, каквито има в много институти на БАН. Едва в случай, че и такава възможност не съществува, следва да се прибегне до участието в процедурата на директора със заповед съгласно текста. В ЗРАСРБ и в Правилника на МОН за прилагането му изобщо не е предвидено участие на директорите /ректорите в процедурите за предзащита.

Чл. 9. Длъжността "асистент" се заема въз основа на конкурс на срочен трудов договор при условията и по реда на Кодекса на труда.

Мотивировка: Назначаването на асистенти след конкурс е практика, възприета в Софийския университет. **Чл. 2** на настоящия правилник на БАН прокламира като цел гарантирането на високо научно равнище на академичния състав в БАН. Няма основание в БАН да има по-ниски изисквания към академичната длъжност "асистент" от тези в СУ. Освен това в БАН няма действен механизъм, който да дава възможност на млади хора, завършили в чужбина, или просто външни за даден институт, да постъпят на работа там. Конкурсите за длъжността "главен асистент" на практика се обявяват за сътрудници вече на щат в звеното и/или защитили в същия институт. Въвеждането на конкурс за заемане на длъжността "асистент", при това широко разгласен и у нас и в чужбина, би дало реална

възможност да бъдат привлечени качествени външни млади хора.

Същевременно с това изискване за длъжността "асистент" ще се пресече и практиката на немалко директори да назначават всякакви хора, без оглед на качествата им, особено ударно преди важни избори, с цел увеличаване на контролирания от тях електорат в Общото събрание на учените. Това води и до маргинализирането на участието в работата на ОСУ на учените, заемащи академични длъжности след конкурс.

Подробната процедура за БАН, която да замени или допълни сегашния текст на чл. 9, би могла да е адаптация на описаната в **Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ "Св. Климент Охридски"**, от който е заимствана и предлаганата по-горе начална формулировка на чл. 9. Привеждаме извадка от този правилник :

Чл. 87. (1) Длъжността „асистент” в СУ „Св. Климент Охридски” се заема въз основа на конкурс на срочен трудов договор при условията и по реда на Кодекса на труда.

(2) На длъжност "асистент" може да бъде назначен докторант, отчислен с право на защита, но незавършил процедурата по защита на дисертационния си труд. Назначаването се извършва от Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ по предложение на ръководителя на първичното звено съгласувано с ръководителя на приемащото структурно звено на трудов договор за срок не по-дълъг от две години.

Чл. 88. (1) Конкурсът за длъжност „асистент” се обявява в един централен ежедневник и на Интернет страницата на СУ „Св. Климент Охридски”, както и на Европейския портал за кариерно развитие на учените. ...

Чл. 10. ... (2) (Предишна ал. 1 – 29.10.2018 г.) Конкурсът за заемане на академична длъжност „главен асистент” се обявява с решение на НС на СНЗ по мотивирано предложение на **директора на СНЗ или по предложение на** първично звено **след атестация на потенциалните кандидати в звеното. НС на СНЗ обсъжда направеното предложение и приема решение по него с явно гласуване в срок от 1 месец от датата на подаване на предложението.** В мотивите трябва да се аргументира необходимостта от такава длъжност за развитие на тематиката на звеното.

(4) (Предишна ал. 3, доп. – 29.10.2018 г.) Конкурсът по ал. 2 се обявява в ДВ със срок за подаване на документите не по-малък от 2 месеца, **на интернет страницата на СНЗ, както и на Европейския портал за кариерно развитие на учените**

Чл. 11. (1) Конкурсът за заемане на академична длъжност „доцент” се обявява с решение на НС на СНЗ по мотивирано предложение **на директора на СНЗ. на първично звено след атестация на потенциалните кандидати в звеното. НС на СНЗ обсъжда направеното предложение и приема решение по него с явно гласуване в срок от 1 месец от датата на подаване на предложението.** В мотивите се аргументира необходимостта от такава длъжност за развитие на съответната тематика в проблематиката на звеното и се

обосновава научно-изследователската натовареност, изразяваща се в осигурена научна ангажираност на заемания длъжността. (2) (Доп. – 29.10.2018 г.) Конкурсът по алинея 1 се обявява в ДВ, на интернет страницата на СНЗ, както и на Европейския портал за кариерно развитие на учените, със срок за подаване на документите не по-малък от 2 месеца.

Аналогично се променя и текстът на **Чл. 12, ал. (1) и (2)**, като "доцент" се заменя с "професор".

Мотивировка: Предлаганото по-широко оповестяване на конкурсите е в унисон с европейските практики и е вече възприето в СУ "Кл. Охридски". Много съществено е да има **краен срок** за вземане на решение от НС по направеното предложение за откриване на конкурс, за да не се допуска неоснователното му протакане или пренебрегване.

Настоящият Правилник на БАН предоставя неправомерно нови съществени правомощия на директорите, отсъстващи в Устава на БАН. В Устава (**чл. 44 ал. (2) т. 4.)**, има само едно правомощие, отнасящо се до кадровата политика: директорът *"назначава и уволнява учените и помощния персонал в постоянното научно звено по установения от закона и този Устав ред"*. С настоящите членове 10,11,12 на Правилника директорите по същество определят академичното израстване на учените.

Това на практика, в отсъствие на по-горна инстанция - каквито бяха специализираните съвети и ВАК, прави академичното израстване на учените изцяло зависимо от благоволенieto на директорите и е възможен източник на корупция, каквито примери има. С това се обезсмислят и минималните национални критерии.

Например, на защитил преди почти 5 години дисертация за научната степен "доктор на науките" активен учен в ПНЗ, автор на публикация специално отличена в престижно списание, вече 4-та година се отказва откриване на конкурс за професор от двама поредни директори (доценти, д-ри), първият от които съумя да стане и професор по време на мандата си. На блестящ млад учен, завърнал се от чужбина, с най-високи български и множество чужди награди, с години се отказваше конкурс за доцент, какъвто накрая му откриха в СУ "Кл. Охридски". В същото ПНЗ от повече от 3 години изобщо не са обявявани конкурси за доценти и професори, въпреки, че във всички структурни звена има учени, удовлетворяващи изискванията за съответните длъжности, и въпреки, че хабилитираният състав за последните 6 години е намалял драстично. Директорът предпочита да преназначава като специалисти хабилитирани лица на пенсионна възраст. Такива са 5 от общо 10 професори в звеното, на възрасти от 71 до 78 години.

Изрично подчертаваме, че в самия закон ЗРАСРБ, както и в Правилника към него, **не е дадено подобно правомощие на директорите/ректорите, в него няма аналози на чл. 10, 11, 12 от Правилника на БАН.** За сравнение, в аналогичния Правилник на СУ "Кл. Охридски", предложение за обявяване на конкурс се прави единствено от първичното звено.

чл.-кор. Валентина Петкова и чл.-кор. Емил Нисимов, ИЯИЯЕ-БАН

18.04.2021